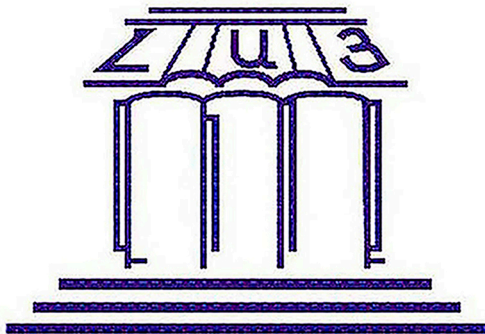

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

IV

ԳԱՌՆԻԿ ԴԱԶԱՐՅԱՆ

Ս Ե Վ Ա Ն

Գ Ո Ն Մ

891.99.

2-15

Գ Ե Տ Հ Բ Ա Տ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1931

ՀԱՌՆԻԿ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

NOV 2011

891.99

2-15

այ

Ս Ե Վ Ա Ն

(Գ Ո Ն Մ)

1007
30630

Գ Ն Տ Հ Ր Ա Ց

1 9 3 1

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

18.06.2013

40945

18.06.2013

Պ ե տ հ ր ա տ ի տ պ ա ր ա ճ
Գ լ ա վ ի տ № 6570 (բ)
Պատվեր № 3636
Հրատ. № 1727
Տիր. 4000

Ո Ւ Ր Վ Ա Գ Ի Ծ

Հսկա լեռների հովասուն զրկում
Մի ծայրը դեմնին, մինը յերկնքում
փռված ե ժպտուն լիճը Սեփանա՝
դարերից ի վեր ծփում ե, տնքում:

Դարեր են չեկել, սահել ու անցել,
ազգեր արշավել, հաղթել ու պարտվել,
սրեր են փալկել լճի ափերին,
հորդ արջուն խառնել լճի ջրերին:

Յեվ ուղիները յերկար ու բանուկ,
ձգվել են անձալը դեպի Վան, Բազում,
դեպի Վրաստան ե ալ չերկրիներ,
դեպի Ասիայի խորքերն անապատ:

Արշավել են նժուղներով սանձարձակ,
տրաքական սեփուկներով դեղանի,
մազլցել են լեռ ու մացառ, կիրճ անտակ,
փոր դան, հասնեն սիրուն լճին Սեփանի:

Ու բերել են չարքաշ մարդիկ անհամար,
նրանց ձեռքով արել ալան ու թալան,
ու գրել են կրճքի վրա ժառերի,
պատմութուն իրենց այդ հաղթ որերի:

Այսպես ե չեղել ծովը Գեղամա,
այդպես չե հիմա լիճը Սեփանա:

Հազար աղբուկներ, վտակ ու գետեր,
թափվել են հնում, թափվել են հիմի
լիճը Սեփանա, տաշտակն այն հսկա—
պայծառ ու հստակ հայելին յերկնի:

Յեւ հազար անգամ լերկնքի ամպեր,
իջել են վրան ծովին այն հստակ,
և հազար անգամ ամպրոպ է ժայթել,
վորոտ սոսկալի, մրբիկ ու կայծակ:

Հազար քամիներ, զեփյուռ, փոթորիկ,
հուզել են, շոյել լիճը գեղեցիկ.
Նրանք համբուրել, լիզել են խրոխտ,
ժայռերը սեղոտ, քարերը մամուռն:

Հազար տարիներ արեւ ու լուսին,
հայել են, անցել լիճի վրայով,
ու հազար անգամ բյուրավոր աստղեր,
վողողել նրան արծաթ լույսերով:

Յեւ անտառներ են յեղել ափերին,
ուր վոստոսել են մարալ ու չեղնիկ.
յերգ են դալալել նստած ճլուղերին
քաղցրախոս սոխակ, փազան գեղեցիկ:

Այսպես է յեղել ծովը Գլեղամա,
դարեր շատ առաջ Նախրան յերկրում,
ուր բարիքն այդ վողջ՝ մնացն վայելել,
լափել են անկուշտ իշխան, թագավոր:

Թագավոր, իշխան, տեր ու բռնակալ,
դարեր շարունակ իշխել են ազան
յերկրին այն սիրուն, ափերին լճի
ու հղիացել առատ քրտինքով գեղջկու:

Բազմաթիվ գյուղեր, գետնափոր հյուղեր
տարածված լճի սիրուն տփերին
տքնել են, տանջվել դարեր անհամար,
վորպես ճորտ, ստրուկ տերերի համար:

Յեղել են անցել Ասողիկ, Արամազդ,
Արեգ ու Ասուր, Պարսից Զրադաշտ,
հիսուսը խաչով, արյուն—արցունքով,
ապա Մահմեդը՝ հրով ու սրով:

Այդպես է յեղել հին-հին դարերում
ծովը Գեղամա յերկրի Նախրյան,
Այդպես չե հիմա լիճը Սեփանա,
մեր նոր կարգերում, բոլր ու հաղթական:

Սույնչաց աշխարհի գոռոգ իշխաններ,
Վեփանա կղզում կերտել են վանքեր,
«սրբեր» են դրել այդ «սուրբ» վանքերում,
աղոթքն է տիրել կղզու խորշերում:

Յեւ դիշեր, ցերեկ այդ «սուրբ» վանքերից
«հալը սրբի» խոսքն է յեղել հնչելիս—
«գուք միշտ հնազանդ յեղեք իշխանին
«տերը» յերկնքում կտա ձեզ բաժին»:

Այսպէս՝ տարիներ դարեր շարունակ,
իշխան ու «հայր սուրբ» ձեռք-ձեռքի տված՝
ծծել են գեղջկի արյունը կաթ-կաթ,
կյանքն և ուղեղը սե ու մթազնած:

Այդպէս և յեղել դարեր շարունակ,
կյանքը աչդ լճի ափերին դաժան,
այդպէս չէ հիմա լճի ափերին,
կյանքը նորածին, ալ և հուրհուրան:

Հայ իշխանների անկումից հետո
ցարն և տիրացել աչդ սիրուն յերկրին,
և իշխանի պէս, իշխանից դաժան
ցարն և ծանրացել գեղջուկի մեջքին:

Յերկիրն աչն սիրուն, գլուխիչ, աննման
չէր ծառայում իր տիրոջն իսկական.
Նա մի դրախտ եր իշխանի համար՝
գոռող ու դահիճ, թե հալ, թե ոտար:

Հաճախ՝ աչդ լճի բնակիչները ճորտ
ծառացել են անգուսպ բռնության հանդեպ.
այրել են պալատ, բերդեր ու պարիսպ:
դուրել նախարար, իշխան ու արքա,
ու նորից պարտվել ջարդվել անավոր,
ինչպէս Սեվանի ջրերը փոթորկում:

Քարափներ փորել, զնդան են շինել
բարձր պարիսպով, մութ, հսկայական.
խղճուկ հյուղերից արցունքներ քամել,
ու զնդան տարել գեղջուկ, շինական:

Իսկ իշխանական շքեղ պալատում
գետակէի նման հոսել և գինին,
լափել են, լափել վաստակը գեղջկի,
և հագուրդ տվել իրենց կրքերին:

Իսկ մութ, գետնափոր-խրճիթների մեջ,
քաղցած ու ծարավ շան հետ միասին,
և բյուր դարերով աղքատ ու թշվառ,
իր որն և ապրել պարտված գուղացին:

Շինվել են անթիվ պահեստ ու տներ,
վոսկու, արծաթի, թալանի համար,
շինվել են անթիվ սե ու մութ բանտեր,
ըմբոստ գեղջուկին պատժելու համար:

Աչդ սիրուն լճին յերկու տարի յել
նենդ ու թալանչի դաշնակն և տիրել
ազգամիջյան դավեր և նյութել,
թալանի մատնել քաղաք ու գյուղեր:

Մաուզերն և յեղել որենքը նրա,
մորակն և իջել գեղջուկի վրա,—
ու թռչնել ելին աչդ սիրուն յերկրում
ծիծաղ ու յերգեր. վաթղիւր ու գարուն:

Այդպէս և յեղել ծովը Գեղամա,
այդպէս չէ հիմա լիճը Սևանա:

ԽՄՈՐՈՒՄ ՄԱԿԱՌՄԱՆ

Հազար տարիներ ափի բարձրունքին,
ալիքն և զարկել թափով և ուժգին,
հազար փոթորիկ, ուժեղ, հորդառատ
տխուր վշոցով դարձել հուսահատ:

Բայց հազար տարվա կատաղի մըրիկ
հսկա ջրի սլուն, կայծակ, փոթորիկ,
հուզված գեղջկի բուռնցքն տնվախ,
շատ հնուց վառված բողոք ու վրեժ—
չեն կարողացել հիմքը կործանել՝
իշխան ու պալատ փոշի են մնացել:

Ու կաթիլ-կաթիլ դարերից ի վեր,
գեղջուկի սրտում վրեժ և կիտվել—
պալքարել են մեր պապերն անվախ,
փորձել կործանել զահերը խարդախ:

Յեվ ալ գցասումը, պալքարն ուժգին
ուղղված ցարի զահի բարձրունքին
սովել և արյուն զոհեր անհամար
նոր սև որ բերել գեղջուկի համար.

ԳՐՈՋ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ

Դարերով վարած պայքարն ուժգին
բորբոքեց կրկին բանվոր-գեղջկին
ու մի որ հուժկու և հուզումնալից
ձայներ հասան մեզ հեռու հյուսիսից...

Լինինն եր վարում պայքարն ահեղ
կամքը միշտ հզոր, խելքը հանճարեղ,
վորին յերկունքով հազար դարերի՝
ծնեց զասակաբղբ հզոր բանվորի:

Յեվ ծնունդ առավ այն մեծ ու արդար
կռիվն ահեղ, մարտը վհաշուր,
ալրեց, հրդեհեց պալատ ու զոյակ,
շղթա ու կապանք, կսկիծ ու տանջանք:

Յեվ Հոկտեմբերյան ամպրոպը հզոր
թնդաց ու ցնցեց աշխարհ բոլոր,
քնից արթնացան, զենքի դիմեցին
ԲՈՅԱՎԱՌ ՅԵՐԿՐԻ բանվոր—գյուղացին:

Յեվ լեկավ հասավ ամպրոպն ուժգին,
և մեր կովկասի չարքաշ ազգերին,
ու լեղճ Նախիջվան ճորտացած գյուղին,
ծխոտ ու մրոտ, կիսավեր հյուղին:

Դարերով լցված վրեժը սրտին,
թագստից հանած զենքերը կրճերին,
լեկավ, ծառացավ ընդդեմ զաշնակի,
խմբապետների ու կեղծ որհնքի:

Յեվ ՆՈՅԵՄԲԵՐՅԱՆ զարկը հաղթական
տապալից կարգը բռնապետական,
մաքրեց հրդեհով արյուն ու արցունք,
կսկիծ ու պատրանք, պարլամենտ ու բանտ...

ՀԱՂԹԱՆԱԿ....ԿԱՌՈՒՑՈՒՄ....ՏԵՄ.Պ...

Պարտություն կրեց թշնամին խապտ,
լուսով շող իջավ ճամբեքին խավար
և բազմալեզու ցեղերը լերկրի
ել չեյին ցարին, զաշնակին գերի:

Բառրակ, չքավոր, միջակ գլուղացի
չուժն ու արորը հանդից հանեցին,
պողպատի ձին և փնջում հանդերում—
խոպան, ամալի հողերը վարում:

Յեվ կուս բշիջ, կոմսոմոլ մատաղ
կուում են, կոփում նոր կյանք, նոր կենցաղ,
քաբեր են տաշում ու ցեմենտ թրծում,
գլուղում, քաղաքում կոլ կյանք կառուցում:

Յեվ աթաբապատ մեր հին գլուղներից
շուտով չի մնա ավելի վոչինչ,
քան մի հին հեքիաթ այն սև որերի,
լերբ սարուկ կյինք, տանջված ու զերի:

Ծաղկոտ ափերին Սևանա լճի
նոր կյանքը պիտի ծաղկի ու աճի.
բուրաստան դառնան լերի ու կոշտ սարեր,
կերավեն անհամար գլուղ ու քաղաքներ:

Յեվ լերկաթուղին ուժգին սուլոցով
հպարտ ու խրոխտ կանցնի քո ափով,
եկեք տրականի լուսերը կայտառ
խաղ ու պար կանեն ջրիդ հետ պայծառ:

Զրերը լճի ծուլ ու ալարկոտ
ձորերը կիջնեն ուժեղ թափ առած,
կյանք ու շունչ կտան մեր դաշտ ու հանդին,
մեր խոպան հողին արևից խանձված:

Զրերը լճի ծուլ ու ալարկոտ
թափով կվազեն արագ ու տենդոտ,
դեպի մեր հսկա գլուղ ու քաղաքներ,
դործի կկանչեն անիվ ու փուկեր:

Յեվ ահա շուտով կեն հնդան դարում,
պրոլետարիատի ձեռքով հաղթական,
լայն առուններով Սևանա լճից
կհոսեն ջրերը հպարտ, ժրաշան:

Կհոսեն ժպտուն դաշտերով անծալք
ու կաճեցնեն թեչ, կանեփ ու բամբակ,
խաղող ու տանձ, խնձոր մեղրանուշ—
կյանքը կդառնա ժպիտ ու թովչանք:

Յեվ կվզվչան անթիվ ջրվեժներ վարար,
և կկառուցվեն հսկա կայաններ հիդրո.
նոր ուժ կստանան անիվներն անքուն,
նոր կյանք կստանան զավոդները բազում...

Այսօր վանքերում Սևանա կղզու
եւ չեն դողանջում զանգեր թունավոր,
եւ չեն բարբաջում աղոթք արյունոտ,
մորթոտովում անթիվ մատաղներ ճարպոտ:

Այսօր տներում այդ կարմիր կղզու՝
ամառվա տոթին բանվոր-գլուղացուն՝
անդուլ պալքարի հանգստի ժամին
շոյում և քնքուշ Սևանա քամին...

Այսպես պայքարելով վեհ ու հաղթական
բացվեց ալ կարմիր դաշը ԼենինՅԱՆ,
ով չունեն վոչինչ—
ունի ամեն ինչ.....

Յեվ այսուհետև ԼԵՆԻՆՑԱՆ դարում
մեր ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ, մեր աղատ լեհերում
հայելին պայծառ մեր բոսոր կյանքի—
լիճը Սևանա՝ այսպես պիտ ծփի.....

30635
1007

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0359124

40445

ԳԼԵԶ 20 ՊՊՊ. (1/2 Ժ.)

Դ. ԴԱԶԱՐՅԱՆ
Տ Ե Վ Ա Ն
Սոփա

Դոսիզդատ ՀՀՀ Դրմենի
Ջրիվան--1931